

PROMOURE ACTIVAMENT UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA DISTRIBUÏDA

Joaquim Sempere

Però la realitat ens diu que a dia d'avui el primer graó no l'hem assolit encara ni de bon tros. Es tracta d'un graó on el protagonisme correspon bàsicament a les decisions individuals de cada unitat familiar, comerç, indústria i servei (E. Furró, "La transició energètica a corre-cuita")

Les iniciatives conegudes per tirar endavant una transició energètica a un model renovable en la qual hi hagi un fort impuls des de baix, des de la ciutadania, permeten constatar que no sembla que puguem confiar només ni principalment en la ciutadania per emprendre iniciatives d'autoconsum –sigui individual o compartit– o de petites inversions familiars o industrials per promoure instal·lacions fotovoltaïques i eòliques que no obeeixin a la lògica rendibilista de l'oligopoli energètic i d'altres grans inversors (sovint estrangers) a qui només sembla interessar la taxa de beneficis que en puguin treure. Les reaccions d'alguns grups de veïns interessats a invertir diners als seus habitatges fan pensar en la dificultat de tirar endavant la transició energètica *des de baix, des de la ciutadania*, sense afegir-hi una "empenta" que a la ciutadania li vingui "de fora". Examinem somerament què està passant en aquest terreny.

La gent que ara mateix està instal·lant plaques fotovoltaïques a les seves teulades ¿qui són? Gent amb cases unipersonals i un cert poder adquisitiu, un cert nivell d'estudis i contactes personals que els permeten prendre la iniciativa amb algun grau d'informació, aquell grau d'informació que transmet el nivell de confiança suficient per tirar endavant la iniciativa. A tot això cal afegir alguna sensibilització pel tema energètic, ecològic i climàtic. També compta, sens dubte, que existeixin clàusules dels ajuntaments i altres administracions públiques que ajuden a prendre la decisió (reducció del 50% de l'IBI per tres anys, per exemple) i iniciatives d'entitats no públiques com Som Energia que faciliten la compra col·lectiva de plaques fotovoltaïques. Tot fa pensar que aquesta gent és tan sols una minoria ínfima, encara que creixent.

Sembla segur que la gent que no pren la iniciativa pertany a un d'aquests tres grups: (1) qui disposa de cases unifamiliars o assimilades però no es decideix per falta d'informació, por al desconegut, etc.;(2) els milions de ciutadans que viuen en blocs de pisos on l'autoconsum individual o compartit resulta físicament inviable per falta d'espai, i (3) qui té uns ingressos precaris –aquí hi caben també persones dels grups (1) i (2)— i de cap manera pensa a embolicar-se en despeses afegides a les habituals del seu dia a dia, especialment després d'una crisi com la del covid-19 que ha reduït els ingressos i la seguretat econòmica de molta gent. I en tots tres casos, i d'altres que puguem imaginar, juga un factor molt important: **encara que no prenguin la iniciativa, continuaran gaudint de l'electricitat com fins ara**. Si no som capaços d'ajudar aquesta massa majoritària de ciutadans a sortir del bloqueig, és evident que el nostre benintencionat propòsit d'una transició energètica democràtica i distribuïda no avançarà.

¿Com podria fer-se? En primer lloc, crec que no es pot fer, de cap manera, individualment. Caldria **promotors** –individuals o col·lectius— amb suport i ajut d'administracions locals o altres actors socials, que s'oferissin al públic per elaborar, calcular i gestionar projectes. Podrien ser empreses agregadores, comunitats energètiques locals, emprenedors disposats a muntar projectes col·lectius veïnals (creant cooperatives, empreses d'accionariat popular) o altres fórmules que potser ja estan assajades en països més avançats i que caldria conèixer. Pel cantó de l'*oferta* de serveis, ja ara –amb el nou clima causat pel canvi de govern a l'estat espanyol i la nova legislació que es va aprovant— estan apareixent despatxos de consultoria, amb capacitat tècnica i jurídica, i empreses instal·ladores que estan assumint el repte. Sovint es tracta de professionals joves plens d'entusiasme. En canvi la *demanda* es troba en estat de paràlisi.

Hi ha dues possibles modalitats bàsiques per tirar endavant: A) les instal·lacions fotovoltaïques *in situ* allà on hi hagués espai, i B) els parcs eòlics o fotovoltaïcs en zones rurals, fora de l'espai metropolità, construïts amb finançament popular de comunitats urbanes/metropolitanes, soles o consorciades amb entitats i particulars de les zones rurals on s'instal·lessin

els parcs. Semblaria molt interessant que es fessin acords bilaterals entre comunitats urbanes i comunitats rurals amb aquesta finalitat –incloent-hi potser fórmules com els acords PPA—, que podrien jugar un paper interessant de cohesió social i territorial, i de més gran contacte entre camp i ciutat. Es poden imaginar altres modalitats, segurament. L'important seria que el finançament fos realment popular o ciutadà. I això vindria afavorit també per normatives estatals que imposessin una discriminació positiva a favor de les iniciatives locals i de petit format en les concessions de permisos d'accés i connexió a la xarxa.

Els destinataris de les propostes de promoció, en tots els casos, rebrien la proposta ja elaborada per l'entitat promotora, sabrien quants diners hi haurien d'invertir, a quins ajuts oficials podrien optar, en quants anys haurien amortitzat la inversió, etc. Haurien de tenir accés a procediments senzills (seria una fórmula tipus “claus en mà”) que evitessin desanimar-los per una excessiva complexitat tècnica i administrativa. El finançament no hauria d'aparèixer com una càrrega addicional al pressupost personal: caldria buscar modalitats de crèdit que permetessin retornar el préstec en mensualitats de quantia equiparable a la factura pagada avui a les companyies.

Seria bo que els **ajuntaments** avalessin –moralment i potser econòmicament també— aquesta mena de promocions a fi que la gent hi veiés garanties. Fins i tot, en els casos de sectors socialment i econòmicament més vulnerables, seria interessant que hi haguessin campanyes municipals per incentivar-ho, i potser en alguns casos **promotors públics** que ho assumissin. En alguns casos caldria fórmules que permetessin superar els innumbrables obstacles que dificultarien les iniciatives particulars –no és el mateix ser llogater que propietari del pis on vius, no és el mateix viure tota la vida en un habitatge que llogar-lo per uns mesos, etc.—, fórmules com, per exemple, la **titularitat pública** de les instal·lacions fotovoltaïques, que serien instal·lades, pagades i gestionades per l'ajuntament: el llogater –o propietari de baixos ingressos— només pagaria la factura a l'ajuntament (això permetria als ajuntaments fer més fàcilment polítiques tarifàries especials per superar la “pobresa energètica”). Aquestes fórmules podrien aplicar-se a l'habitatge públic i

social. Hi pot haver molta casuística i caldria buscar solucions *ad hoc*. Aquestes reflexions valen igualment per botigues, tallers, petita empresa en general, etc.

Els esforços per implicar activament la ciutadania haurien de lligar-se a una tasca educativa sobre la captació i l'ús de l'energia en la perspectiva no llunyana d'esgotament dels combustibles fòssils i l'urani. La gent ha de comprendre el seu paper actiu; ha d'aprendre a valorar l'eficiència i l'estalvi; i ha de saber que, com usuària, té un paper a jugar tant en l'esfera social i política com en els seus hàbits quotidians. L'educació energètica de la població no sols ha d'ajudar a la transició energètica, sinó que ha de ser també un primer esglaó de l'educació ecològica que prepari la població als difícils reptes que haurà d'afrontar.

Finalment, hi hauria d'haver **iniciativa pública** per animar la ciutadania a apuntar-se al carro. Caldria una planificació indicativa per anar cobrint tot el territori nacional, amb un calendari indicatiu –indicatiu però negociat seriosament amb les administracions a tots els nivells. I uns compromisos de les administracions comarcals i locals per afegir-se al procés. Caldria també preveure els mitjans de finançament que es poguessin posar a disposició de la gent. El BEI ha anunciat que posa un bilió d'euros en deu anys per finançar inversions energètiques a la UE, i ja s'han començat a concedir préstecs. Seria funció de les administracions públiques (Estat, Generalitat, organismes metropolitans, grans ajuntaments o consorcis d'ajuntaments) negociar-los. La lògica subjacent que justificaria l'empenta institucional hauria de ser ben explicada a la ciutadania: **cap al 2050 tothom a Catalunya hauria d'estar usant *exclusivament* electricitat i altres formes d'energia renovables, i la inversió en renovables és una necessitat col·lectiva que aportarà avantatges i que no s'ha de deixar en mans de l'oligopoli.**

1 de juliol de 2020